

ΤΡΙΩΡΗ ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ - Α' ΛΥΚΕΙΟΥ
30/04/2017

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ.....

ΤΜΗΜΑ.....

Κείμενο

Το κωμικό και η σημασία του γέλιου

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα έχουν γίνει πολλές προσπάθειες από αξιόλογους φιλόσοφους, όπως ο Νίτσε ή ο Κάντ, να οριστεί το κωμικό, η κωμωδία και η **διαφορά** της από την τραγωδία και το γέλιο. Οι ορισμοί αυτοί, παρόλο που διαφέρουν μεταξύ τους, παρουσιάζουν πολλά κοινά σημεία.

Η κωμωδία είναι μία μίμηση των πιο συνηθισμένων ανθρώπων, όχι όμως σε όλα τους τα ελαττώματα, αλλά σε ένα, στο κωμικό. Το κωμικό δηλαδή, είναι ένα λάθος και μια ασχήμια, ανώδυνη και αβλαβής. Προκαλείται όταν **διαψεύδεται** ξαφνικά μια έντονη προσδοκία μας. Η διάψευση αφορά ένα αντικείμενο που δεν μας ενδιαφέρει σοβαρά, γιατί διαφορετικά προκαλείται θλίψη και όχι ευθυμία. Όμως, στοιχείο κωμικό μπορεί να αποτελέσει και κάτι μικρό και ασήμαντο, όταν του προβάλλουμε την αξίωση ότι είναι κάτι μεγάλο και **γεμάτο** σημασία. Ξαφνικά και απρόοπτα αποκαλύπτεται αυτό που πραγματικά είναι. Η διάψευση αυτή προκαλεί το γέλιο. Το κωμικό δεν έχει μόνο ως αντικείμενο τη σάτιρα και τα αστεία θέματα, αλλά και πένθιμα, ώστε να αφαιρεθεί κάπως το βάρος της θλίψης από ένα **θλιβερό** γεγονός και να δειχθεί μια καλοκάγαθη διάθεση παρήγορης συμπόνιας στους θλιμμένους και στους πονεμένους.

Για να καταλάβουμε το γέλιο, θα πρέπει να το τοποθετήσουμε στο φυσικό του περιβάλλον που είναι η κοινωνία. Πρέπει προπάντων να καθορίσουμε τη χρήσιμη λειτουργία του, που είναι μία κοινωνική λειτουργία.

Σύμφωνα με τον Νίτσε, γέλιο σημαίνει να είσαι χαιρέκακος, αλλά με καλή έννοια. Το γέλιο και το κωμικό μπορεί να οριστεί και ως «γκροτέσκο», δηλαδή

χονδροειδές (γελοίο). Το γέλιο που προκαλείται από το γκροτέσκο* κωμικό συγγενεύει με την αθώα ζωή και την απόλυτη χαρά.

Ένας άλλος τρόπος για να προκαλέσει κανείς το γέλιο είναι η σάτιρα. Η σάτιρα από τη μια μεριά **ξεσκεπάζει** την ανοησία και από την άλλη **καυτηριάζει** το κακό. Χαρακτηριστικό είδος σάτιρας αποτελεί ο Καραγκιόζης. Ο Καραγκιόζης είναι ο πρωταγωνιστής του ελληνικού θεάτρου σκιών. Το θέαμα αυτό έχει ρίζες στην εποχή της τουρκοκρατίας. Ο Καραγκιόζης αναπαριστά τον Έλληνα εκείνης της εποχής. Αρχικά αποτέλεσε περιθωριακό θέαμα, στα τέλη όμως του 19ου αιώνα απέκτησε νέα μορφή και περιεχόμενο. Αγαπήθηκε πολύ από τους Έλληνες γιατί μαζί με τους «συμπρωταγωνιστές» του, και κυρίως τον Χατζιαβάτη, σατίρισε έναν τρόπο ζωής με αναφορές σε όλες τις κοινωνικές τάξεις.

Από την ιστοσελίδα της εφ. Το πρώτο βήμα. (διασκευή).

Λεξιλόγιο κειμένου

*γκροτέσκο: αυτό που προκαλεί την αίσθηση του αλλόκοτου, του εξαιρετικά περίεργου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α.** Ο ορισμός του κωμικού είναι σύγχρονη απόπειρα.
- β.** Το κωμικό προκύπτει και από θλιβερά γεγονότα.
- γ.** Το γέλιο είναι αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής ζωής.
- δ.** Το γέλιο εύκολα μπορεί να καταλήξει στο γελοίο.
- ε.** Ο Καραγκιόζης, ως χαρακτηριστικό είδος σάτιρας, σατιρίζει τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

(μονάδες 15)

A2. Πώς εξηγείται, σύμφωνα με τον συγγραφέα, το γεγονός ότι το κωμικό δεν έχει μόνον ως αντικείμενο τη σάτιρα και τα αστεία θέματα, αλλά και τα πένθιμα; (60 έως 80 λέξεις)

(μονάδες 10)

B1. Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του κειμένου και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 5)

B2. α. διαφορά, διαψεύδεται, γεμάτο, θλιβερό, ξεσκεπάζει: Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου.

(μονάδες 5)

β. συνηθισμένων, ελαττώματα, απρόοπτα, τοποθετήσουμε, καυτηριάζει: Να γράψετε μία συνώνυμη λέξη για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου, με βάση τη σημασία τους στο κείμενο.

(μονάδες 5)

B3. «*Η σάτιρα από τη μια μεριά ξεσκεπάζει την ανοησία και από την άλλη καυτηριάζει το κακό*»: Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ενεργητικής σύνταξης από τον συγγραφέα και να τη μετατρέψετε σε παθητική.

(μονάδες 5)

B4. Να δημιουργήσετε ολοκληρωμένες προτάσεις με τις λέξεις του κειμένου: ανώδυνη, αξίωση, απρόοπτα, συμπόνιας, καυτηριάζει.

(μονάδες 5)

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Γέλιου, το σχολείο σου διοργανώνει εκδήλωση με θέμα «Το γέλιο στη σύγχρονη εποχή». Αναλαμβάνεις ως σύμβουλος ψυχικής υγείας να εκφωνήσεις ομιλία (περίπου 400 λέξεων), στην οποία εξηγείς τη σημασία του γέλιου στη ζωή μας και αναλύεις τους παράγοντες εκείνους που στερούν σήμερα από τους νέους τη διάθεση για γέλιο.

(μονάδες 50)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

α. Λ

β. Σ

γ. Σ

δ. Σ

ε. Λ

A2.

Το κωμικό, σύμφωνα με το συγγραφέα, πολλές φορές δεν έχει μόνον ως αντικείμενο τη σάτιρα και τα αστεία θέματα, αλλά και τα πένθιμα. Οι καταστάσεις αυτές προκαλούν έντονη δυσφορία στα άτομα που τις βιώνουν και σε ορισμένες περιπτώσεις την απογοήτευση και την παραίτηση. Το γέλιο δεν μπορεί, βέβαια, να επιλύσει προβλήματα, καλείται, όμως, να αποφορτίσει το αρνητικό κλίμα, να προσφέρει παρηγοριά και ελπίδα στον πάσχοντα και να ενισχύσει έτσι την αγωνιστική του διάθεση και την πίστη του στη ζωή.

B1.

Η τελευταία παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με παραδείγματα. Αρχικά παρουσιάζεται η θέση του συγγραφέα για τον ρόλο της σάτιρας και στη συνέχεια παρατίθεται το παράδειγμα του Καραγκιόζη, που τεκμηριώνει τη θέση αυτή.

B2. α. ΑΝΤΩΜΥΜΑ

Διαφορά -> ομοιότητα

Διαψεύδεται -> επιβεβαιώνεται, επαληθεύεται

γεμάτο -> άδειο, κενό

θλιβερό -> ευχάριστο

ξεσκεπάζει -> συγκαλύπτει

β. ΣΥΝΩΜΥΜΑ

συνηθισμένων = κοινών, απλών

ελαττώματα = μειονεκτήματα, αδυναμίες

απρόοπτα = αναπάντεχα

τοποθετήσουμε = εντάζουμε

καυτηριάζει = κατακρίνει

B3.

«*Η σάτιρα από τη μια μεριά ξεσκεπάζει την ανοησία και από την άλλη καυτηριάζει το κακό*»: Η ενεργητική σύνταξη αναδεικνύει το υποκείμενο της πράξης, τον ρόλο δηλαδή της σάτιρας.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ : «Από τη σάτιρα από τη μια μεριά ξεσκεπάζεται η ανοησία και από την άλλη καυτηριάζεται το κακό.»

B4.

- Ο αγώνας μας δεν θα είναι ανώδυνος, θα χρειαστεί να κάνουμε πολλές θυσίες.
- Τα τελευταία χρόνια δραστηριοποιείται με αξιώσεις στον χώρο της διαφήμισης.
- Όσα απρόοπτα συνέβησαν το τελευταίο διάστημα, φόρτισαν αρνητικά το πολιτικό κλίμα στη χώρα.
- Ορισμένες φορές, το άτομο που βιώνει μια δυσάρεστη κατάσταση στη ζωή του ελπίζει σε κάτι περισσότερο από την παρήγορη συμπόνια των γύρω του.
- Η σάτιρα καυτηριάζει τα «κακώς κείμενα», προκειμένου να εξυγιάνει την κοινωνική ζωή.

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: ομιλία σε σχολική εκδήλωση

-Προσφώνηση- Αποφώνηση

-Χρήση α' και β' προσώπου, ερωτήματα προβληματισμού- ύφος: σοβαρό, ζωντανό, παραστατικό, περιγραφικό.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το γέλιο είναι δώρο, όπλο και φάρμακο για τον άνθρωπο. Μπορεί να **επηρεάσει** θετικά την υγεία μέσω της **ευχάριστης συναισθηματικής κατάστασης** την οποία δημιουργεί. Συγκεκριμένα, το γέλιο προκαλεί μεταβολές σε διάφορα συστήματα του οργανισμού, οι οποίες με τη σειρά τους ωφελούν την υγεία.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Α΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΛΙΟΥ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

- Προκαλεί ψυχική ευφορία, χαρά, αισιόδοξη ενατένιση της ζωής, αποβάλλοντας την απαισιοδοξία και τη μοιρολατρία.
- Συμβάλλει στην ηρεμία και τη χαλάρωση του ανθρώπου σε μια εποχή γρήγορων ρυθμών ζωής και έντασης, μειώνοντας την κόπωση.
- Αποτελεί υγιή μορφή εκτόνωσης και διέξοδο, απαλλάσσοντας το άτομο από το συσσωρευμένο στρες και τα προβλήματα της καθημερινότητας.
- Καλλιεργεί και εμπλουτίζει το συναισθηματικό κόσμο του σύγχρονου ανθρώπου ευαισθητοποιώντας τον απέναντι στα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα.
- Γυμνάζει άριστα όλο το σώμα.
- Συντελεί στην πνευματική αναβάθμιση και την αισθητική καλλιέργεια του λαού, ευνοεί τον προβληματισμό, τη μάθηση και προβάλλει το ωραίο.
- Οδηγεί το άτομο με τον αυτοσαρκασμό και την αυτοκριτική στην αυτοβελτίωση.
- Δίνει ερεθίσματα για επαφή με διαχρονικές αξίες.
- Ψυχαγωγεί και διακωμωδεί καθετί συντηρητικό και παρωχημένο.
- Ευνοεί την επικοινωνία και την επαφή, ιδιαίτερα σε μια εποχή επιδερμικών σχέσεων και μοναξιάς.
- Κοινωνικοποιεί και επιβεβαιώνει την ένταξη στην ομάδα.
- Ευαισθητοποιεί, καταγγέλει, αμφισβητεί, ασκεί κοινωνικοπολιτική κριτική.
- (...)

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ: Αναμφισβήτητα το γέλιο είναι απαραίτητο στη ζωή μας. Η παρουσία του γέλιου είναι ευεργετική και **αντίθετα** η απουσία του γίνεται δυσάρεστα αισθητή σε όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής.

Β΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ: ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ/ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΤΕΡΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΓΕΛΙΟ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ.

- Δύσκολη και απαιτητική η ζωή. Το άγχος κυριαρχεί στον κοινωνικό, επαγγελματικό χώρο.
- Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής και το διαρκές κλίμα ανταγωνισμού, δεν αφήνουν περιθώρια για ψυχοσωματική χαλάρωση.
- Ελάχιστος ελεύθερος χρόνος, πολυπλοκότητα καθημερινότητας, αποξένωση.
- Τα σύγχρονα δυσεπίλυτα προβλήματα σε παγκόσμια κλίμακα: οικονομική/ κοινωνική κρίση, ανεργία, διαφθορά, αδικίες, ανισότητες, αναξιοκρατία, τρομοκρατία, επισφαλής ειρήνη, πόλεμοι, εύθραυστη δημοκρατία, κρίση αξιών...
- Η σύγχρονη «ασθένεια» της σοβαροφάνειας. Το γέλιο λειτουργεί μέσα από μια σχέση ανωτερότητας.
- Η δυσπιστία στις σχέσεις των ανθρώπων οδηγεί στην έλλειψη εκφράσεων αυθορμητισμού.
- Οι άνθρωποι αποφεύγουν να (χαμο)γελούν λόγω της ανασφάλειας και του φόβου μήπως παρεξηγηθούν/ κριθούν από το κοινωνικό περιβάλλον.
- Η κυριαρχία της τεχνολογίας οδηγεί στην απομόνωση, καθώς οι νέοι κυρίως άνθρωποι, λόγω εξοικείωσης με τα τεχνολογικά μέσα, δεν διασκεδάζουν μέσα από τις παρέες και την συναναστροφή, αλλά μέσα από ηλεκτρονικά παιχνίδια και απομονωμένες «περιηγήσεις» στο διαδίκτυο.
- (...)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το γέλιο, λοιπόν, φωτίζει κάποιες ξεχασμένες πλευρές των προβλημάτων μας, χώρια που μας χαλαρώνει κιόλας. Αποτελεί, άρα, έναν ευχάριστο τρόπο για να αποδεσμεύσουμε τη σκέψη μας από την οπτική προσέγγισης που ακολουθούσαμε ως εκείνη τη στιγμή και να αντικρίσουμε τα πράγματα με νέα ματιά.

ΒΛΕΠΕ: ΚΟΙΝΟΣ ΝΟΥΣ, ΤΟΜΟΣ Β', ΣΕΛ. 479- 481